

Leden van de Vogelwerkgroep hebben in 1999 de vestingwerken van Naarden op broedvogels geïnventariseerd. De restauratieplannen voor deze vestingwerken vormden de aanleiding voor deze uitgebreide inventarisatie.

Ricardo van Dijk

Broedvogelonderzoek van de Vestingwerken Naarden in 1999

In 1998 is een begin gemaakt met het opstellen van restauratieplannen voor de vestingwerken van Naarden. De restauratieplannen schetsten een beeld, waarbij een groot deel van de vestingwerken ontdaan zou worden van de bestaande vegetatie. Hiermee zou gepoogd worden om de uiterlijke verschijning van de vestingwerken beter tot uiting te laten komen. In de praktijk zou dit echter betekenen dat een groot deel van de vesting voor broedvogels ongeschikt zou gaan worden.

Omdat de vestingwerken een belangrijke avifaunistische waarde hebben, en hierover geen recente gegevens beschikbaar waren, is de hier beschreven broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Deze bijdrage is een samenvatting van het rapport "Broedvogels van de Vestingwerken van Naarden in 1999" (Bieshaar et al. 2000).

Gebied

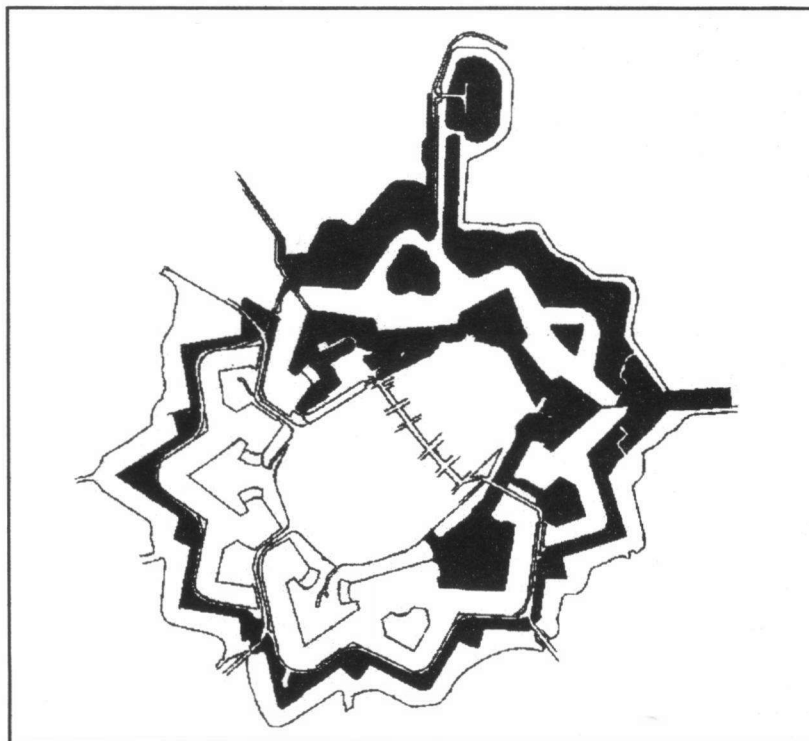
De vestingwerken van Naarden genieten een grote bekendheid in heel Nederland. Het centrum van de vesting, waar zich de bebouwing bevindt, bevat weinig groen, maar dit wordt ruimschoots gecompenseerd door de vegetatie van de vestingwallen. Het geïnventariseerde gebied beperkt zich tot de buitenste vestingwallen en het noordelijke deel van de binnen-

wal (zie figuur 1). Het zuidelijke deel van de binnenwal is niet opgenomen in de inventarisatie, omdat deze grotendeels bestaat uit grasland waar de mogelijkheden voor broedvogels zeer beperkt zijn. Het totale oppervlak van het geïnventariseerde gebied bedraagt 68 ha. Binnen het geïnventariseerde gebied is een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag aanwezig, die voor veel broedvogels belangrijk is. Daarnaast zijn er ook oudere bomen die voor veel

holenbroeders geschikte broedgelegenheden bieden.

Opzet

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de algemeen geaccepteerde territoriumkarteringsmethode van het SOVON (Van Dijk 1996). Hierbij is het gebied opgesplitst in drie delen die binnen de daarvoor geschikte tijdstippen goed geïnventariseerd konden worden. Verdeeld over die drie delen zijn er in totaal 29 inventarisatie-bezoeken afge-

Figuur 1, overzicht van het geïnventariseerde gebied.

legd met een gemiddelde duur van ca. 100 minuten.

Resultaten

In tabel 1 is een overzicht gegeven van het aantal territoria dat is vastgesteld tijdens deze inventarisatie. Het vogelgezelschapstype van Naarden-Vesting kan worden gedefinieerd als rietvogelrijk bosvogel-gezelschap. Dit betekent o.a. dat het bos- en struweelkarakter essentieel is voor de avifaunistische waarde van de vestingwerken.

Kenmerkend voor het rietvogelrijk bosvogel-gezelschap is dat het zeer soortenrijk is en dat zowel bos- als watervogels tot de broedvogels behoren. In Noord-Holland bedroeg het gemiddeld aantal soorten per gebied waarin dit gezelschap voorkwam 43 (Ruitenbeek et al. 1990). Voor de vestingwallen was dit zelfs nog meer, namelijk 46.

Binnen het geïnventariseerde gebied komt één soort voor die in Nederland op de Rode lijst staat: de rietzanger. Naast deze soorten zijn er ook nog 16 soorten waargenomen die niet als broedvogel kunnen worden aangemerkt. Enkele van deze soorten zijn ijsvogel, purperreiger, grote zaagbek en watersnip.

Conclusies

Op de keper beschouwd komen er in het onderzochte gebied vogels uit verschillende land- schapstypen voor. Het is voor het beheer van groot belang om te weten hoe die typen beheerd moeten worden om deze voor vogels belangwekkend te laten blijven. Het merendeel van de soorten behoort tot het bos- en struweeltype. Daarin zijn de soorten van jong bos en een struiklaag in bos verreweg in de meerderheid. Een tweede belangrijke categorie is die van ruigtes en struwelen, waaronder

nat en vochtig, heggen en bosranden met struiken. De soorten van opgaand bos, al dan niet met dood hout en boom- groepen komen wat minder voor.

Het ingrijpen in het bos- en struweeltype zal een negatief effect hebben op de groep vogels die daar voorkomt. Soorten zullen misschien nog net niet verdwijnen, maar hun aantallen dalen drastisch. Bij ingrijpen in de begroeiingen zal het dan ook noodzakelijk zijn na te gaan welke organismen er nadelen van zullen ondervinden.

De gevonden resultaten hebben tot de volgende aanbevelingen geleid, die in het rapport worden beargumenteerd:

- Bos en struweel zijn essentieel voor de vogelrijkdom van de vestingwerken. Daarom moet zeer terughoudend worden omgegaan met het verwijderen van dit type begroeiing.

- Voor het behoud van moeras- en watervogels is het noodzakelijk dat er gefaseerd onderhoud wordt gepleegd. Onderhoud is wel noodzakelijk om te voorkomen dat de successie hier tot moerasbos leidt.

Dank

Een woord van dank is voor de mensen die aan deze inventarisatie hebben meegewerkt: G. Bieshaar, R. van Dijk, J. Domhof, A. Driessen, F. During, N. Dwars, L.J. Dwars - van Achterbergh, D.A. Jonkers, N.A. Klippel, A. Vermeule, H. Weenen en R. Zijlstra.

Literatuur

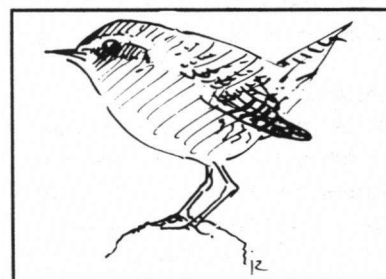
Bieshaar, G., R. van Dijk, F. During, D. Jonkers, H. Weenen & R. Zijlstra 1999. Broedvogels van de Vestingwerken van Naarden in 1999. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 117. 72 p.

Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (Handleiding Broedvogelmonitoring Project), SOVON, Beek-Ubbergen

Tabel 1
Soort

Aantal territoria

Fuut	17
Nijlgans	1
Wilde Eend	11
Buizerd	1
Fazant	1
Waterhoen	1
Meerkoet	18
Holenduif	1
Houtduif	23
Turkse Tortel	7
Koekoek	1
Grote Bonte Specht	6
Witte Kwikstaart	2
Heggemus	18
Roodborst	49
Merel	95
Zanglijster	11
Sprinkhaanzanger	2
Kleine Karekiet	20
Bosrietzanger	3
Rietzanger	8
Tuinfluit	18
Grasmus	1
Braamsluiper	1
Zwartkop	28
Tijftijf	47
Fitis	30
Staartmees	3
Glanskop	4
Matkop	2
Koolmees	35
Pimpelmees	27
Boomklever	4
Boomkruiper	14
Winterkoning	63
Gaai	1
Ekster	6
Zwarte Kraai	2
Kauw	1
Spreeuw	5
Huismus	1
Vink	45
Putter	3
Groenling	6
Goudvink	2
Rietgors	6
Totaal	651

Winterkoning Tekening: Jos Zwarts

Ruitenbeek, W., C.J.G. Scharringa & P.J. Zomerdijs (redactie) 1990, Broedvogels van Noord-Holland, Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, Assendelft.